

HAASDONK BUNDERHOF

ARCHEOLOGIENOTA BUREAUONDERZOEK VERSLAG VAN DE RESULTATEN

Titel: **Archeologienota Haasdonk Bunderhof**

Erkend archeoloog: **Bart Bot OE/ERK/Archeoloog/2016/00114**

Auteurs: **Bart Bot**

Advies specialisten: /

Wetenschappelijke advisering: /

Projectcode bureauonderzoek: **2020B326**

Locatiegegevens: **Provincie Oost-Vlaanderen, Beveren, Haasdonk, Bunderhof**

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: **xMin,yMin 140701.01,207455.05 : xMax,yMax 140950.17,207657.15**

Kadastergegevens: **Beveren, Haasdonk, afdeling 10, sectie C, perceelnrs. 300, 301F & 301G**

Betrokken actoren: **Bart Bot (erkend archeoloog), opdrachtgever**

Plaats en datum: **Ledeberg, 03/03/2020**

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Bart Bot Archeologie.

Bart Bot Archeologie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUD

1.	Inleiding	3
1.1.	Onderzoeksopdracht.....	3
1.2.	Wettelijk kader	3
1.3.	Randvoorwaarden.....	4
2.	Onderzoeksmethode	5
2.1.	Motivering	5
2.2.	Organisatie	5
3.	Kader en aanleiding.....	6
3.1.	Topografische situering	6
3.2.	Huidige situatie en geplande werken.....	8
4.	Assesmentrapport.....	11
4.1.	Landschappelijk situering.....	11
4.2.	Geologische situering.....	13
4.3.	Bodemkundige situering	15
4.4.	Historische schets.....	17
4.5.	Kaartmateriaal	18
4.6.	Archeologische voorkennis	23
4.6.1.	Archeologische prospecties en opgravingen.....	23
4.6.2.	Archeologische nota's.....	24
5.	Synthese	26
5.1.	Archeologisch verwachtingspatroon.....	26
5.2.	Onderzoeksvragen	27
6.	Besluit.....	28
7.	Bibliografie.....	29
8.	Figurenlijst.....	30

1. INLEIDING

1.1. ONDERZOEKSOPDRACHT

Aanleiding van onderstaand bureauonderzoek vormt de geplande verkaveling te Haasdonk (Beveren) Bunderhof (prov. Oost-Vlaanderen). Met dit bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van het archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een archeologienota waarvan akte genomen is en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie, conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van het projectgebied. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied, en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2. WETTELIJK KADER

Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande aanvraag van een omgevingsvergunning met betrekking tot het verkavelen van gronden waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De totale oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt circa 22841m². Vandaar is men verplicht een archeologienota bij de aanvraag in te dienen. Het projectgebied bevindt zich

niet in een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten is. Het valt noch in een beschermde archeologische site, noch in een vastgestelde archeologische zone.

1.3. RANDVOORWAARDEN

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

2. ONDERZOEKSMETHODE

2.1. MOTIVERING

Doel van het bureauonderzoek is een zo helder mogelijk beeld te vormen van het archeologisch potentieel. Deze drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van het plangebied. Deze archeologische verwachting wordt getoetst en vergeleken met de geplande werken. Op die manier kan een gefundeerde uitspraak gedaan worden of er al dan niet verder archeologisch onderzoek is aangewezen.

2.2. ORGANISATIE

Om de archeologienota op te stellen werden verschillende bronnen geraadpleegd. Informatie over de geplande werken werd aangeleverd door de initiatiefnemer. Zo werden diverse bouwen en funderingsplannen verkregen om een zo duidelijk mogelijk zicht te krijgen op de geplande werken en hun impact.

Om een beeld te kunnen vormen van de fysisch-geografische situatie, een historisch kader te schetsen en bekende archeologische vindplaatsen te kunnen aantonen, werden verschillende bronnen geraadpleegd. Het meeste kaartmateriaal werd teruggevonden via Geopunt¹. Dit is de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie. Daarnaast werd gebruik gemaakt van Cartesius², een databank met kaarten van het NGI (Nationaal Geografisch Instituut), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied en de ruime omgeving ervan werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed (CAI)³ geraadpleegd. Het kaartmateriaal in deze archeologienota werd opgesteld met QGIS, dit is een vrij en open source geografisch informatiesysteem.

De gebruikte bronnen waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd, gezien de ligging van de site, niet opportuun geacht.

¹ <https://www.geopunt.be/kaart>

² <https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

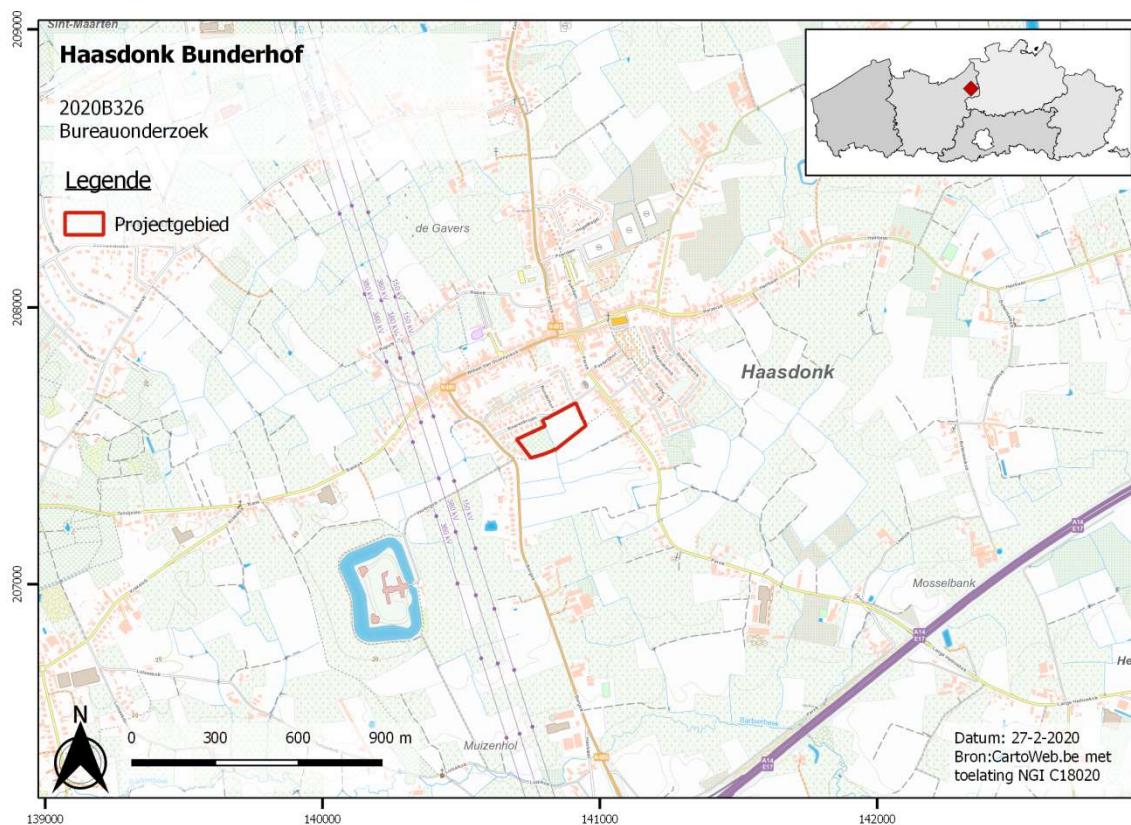
³ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

3. KADER EN AANLEIDING

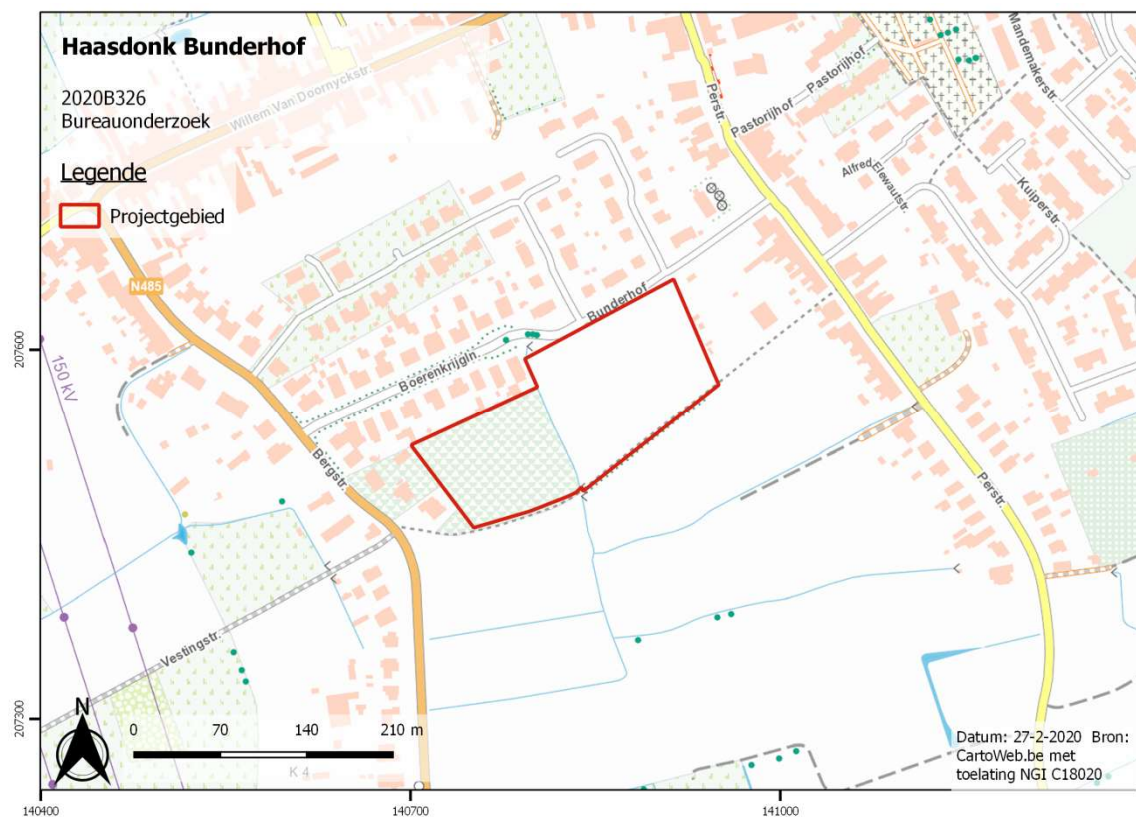
3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING

Het plangebied bevindt zich te Haasdonk, een deelgemeente van Beveren, gelegen in de noordoostelijke hoek van de provincie Oost-Vlaanderen. Het projectgebied ligt in het zuidelijke deel van het dorp, ter hoogte van Bunderhof. In het noorden bevindt zich de Boerenkrijglaan, in het oosten de Perstraat en het westen de Bergstraat. Een noord-zuid georiënteerde beek doorsnijdt het plangebied, namelijk de Lyskens Brugbeek.

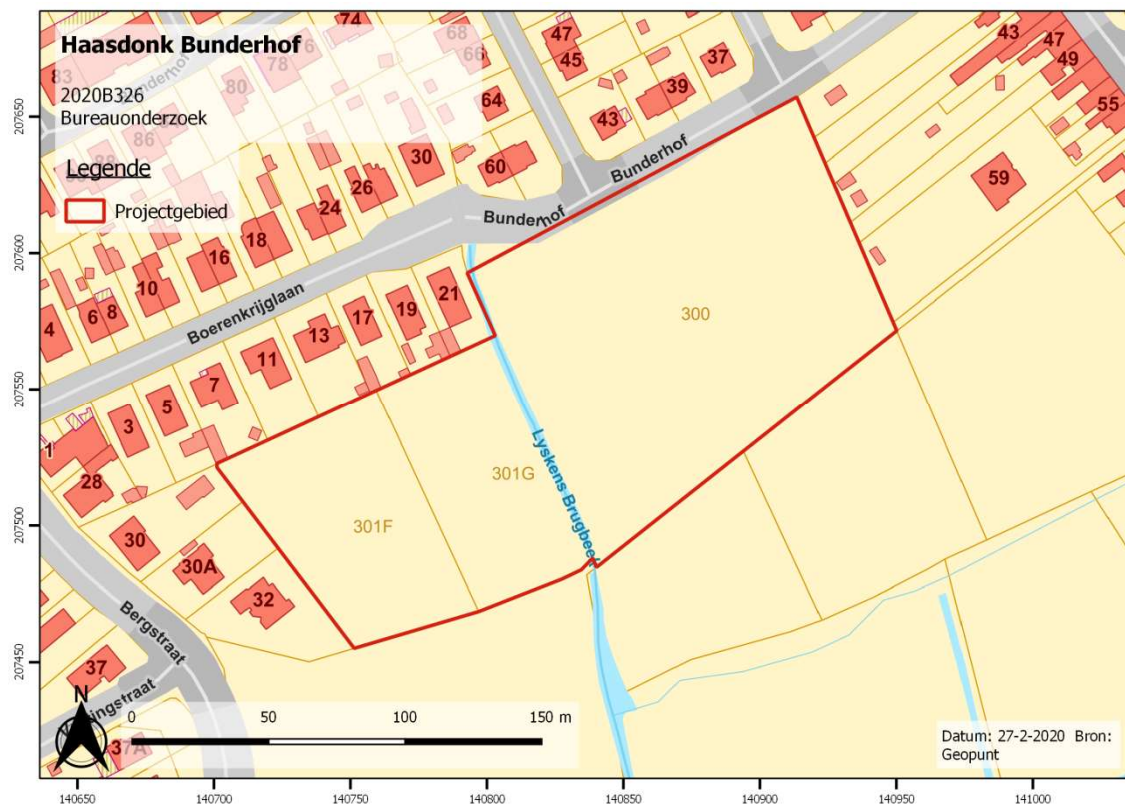
Kadastraal is het plangebied terug te vinden onder: Beveren, Haasdonk, afdeling 10, sectie C, perceelnrs. 300, 301F & 301G.

Figuur 1 Topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt, NGI)

Figuur 2 Detail van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt, NGI)

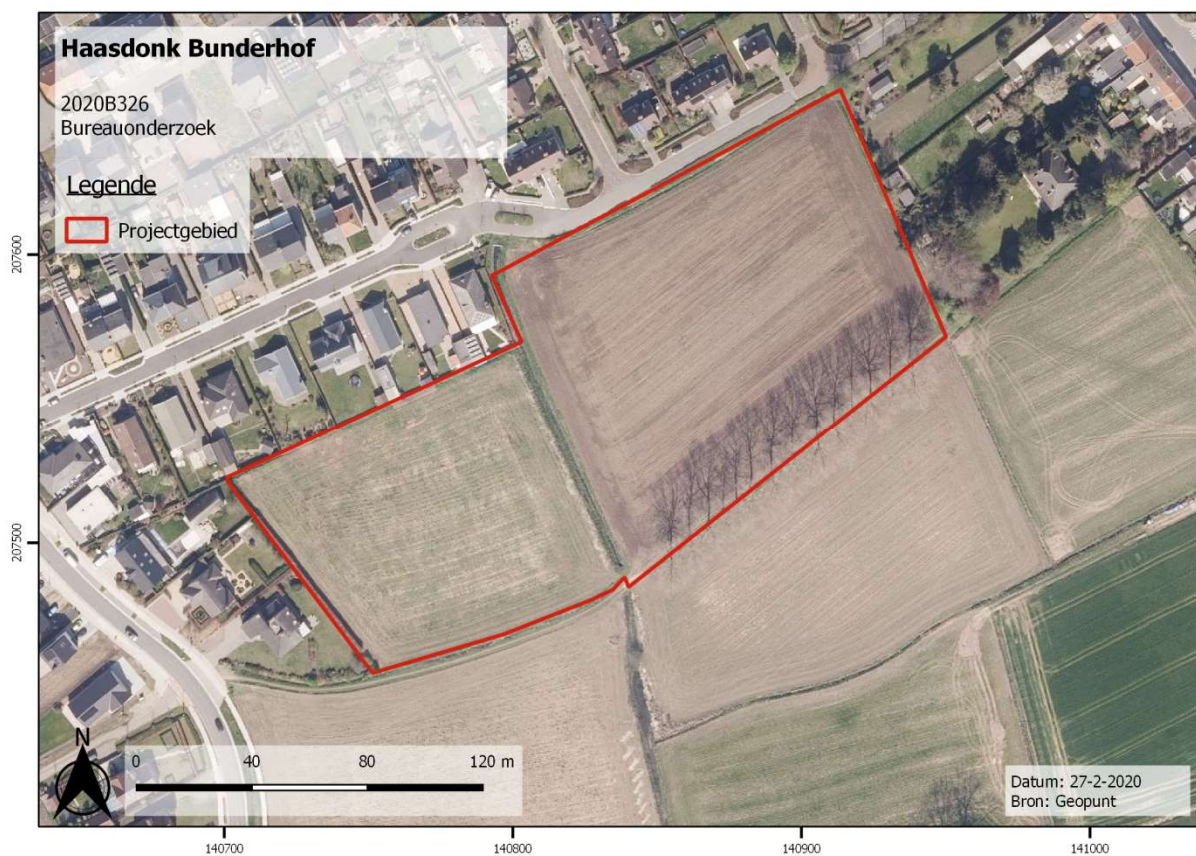
Figuur 3 GRB-basiskaart met aanduiding van het plangebied en betrokken perceelnummers. (Bron: geopunt)

3.2. HUIDIGE SITUATIE EN GEPLANEDE WERKEN

Het plangebied is momenteel onbebouwd en bestaat uit akkerland. Een beek doorsnijdt het plangebied in twee niet-identieke helften.

Binnen het plangebied wordt een verkaveling gepland. Er zal halfopen bebouwing (18), rijhuizen (16) en urban villa's (24 gestapelde woningen) gebouwd worden. Onder de urban villa's wordt er ondergrondse parkeerruimte voorzien. Een nieuwe wegenis zal aangelegd worden en aansluiting maken met Bunderhof. In de zuidwestelijke hoek van het terrein wordt een wadi voorzien. De Lyskens beek zal eveneens verbreed worden.

De werken zullen een grote impact hebben op het bodemarchief: het graven van de funderingen, het aanleggen van riolering, afwatering, diverse nutsleidingen en de impact van zwaar rollend verkeer binnen het plangebied. Al deze elementen zullen ervoor zorgen dat het eventuele aanwezige archeologische erfgoed grondig verstoord zal worden.

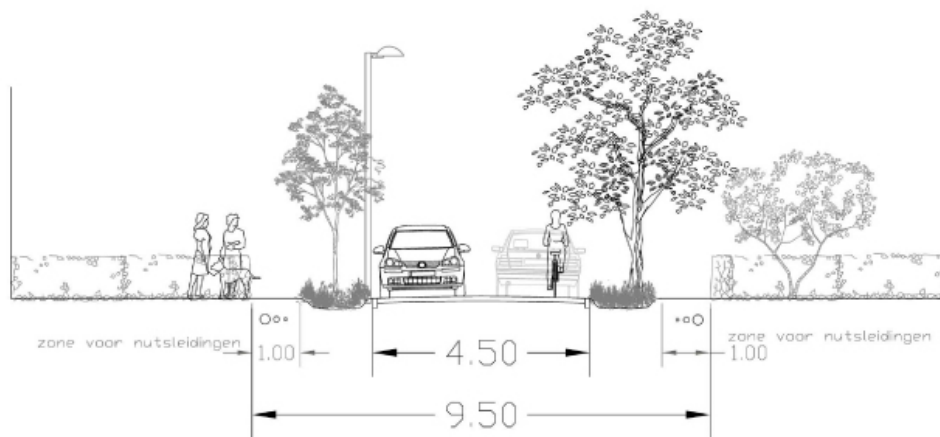
Figuur 4 Recent orthofoto met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)

Figuur 5 Zicht vanuit het noorden op het plangebied. (bron: google)

Figuur 6 Uitsnede uit het ontwerpplan. (bron: opdrachtgever)

Figuur 7 Doorsnede van de weg. (bron: opdrachtgever)

4. ASSESMENTRAPPORT

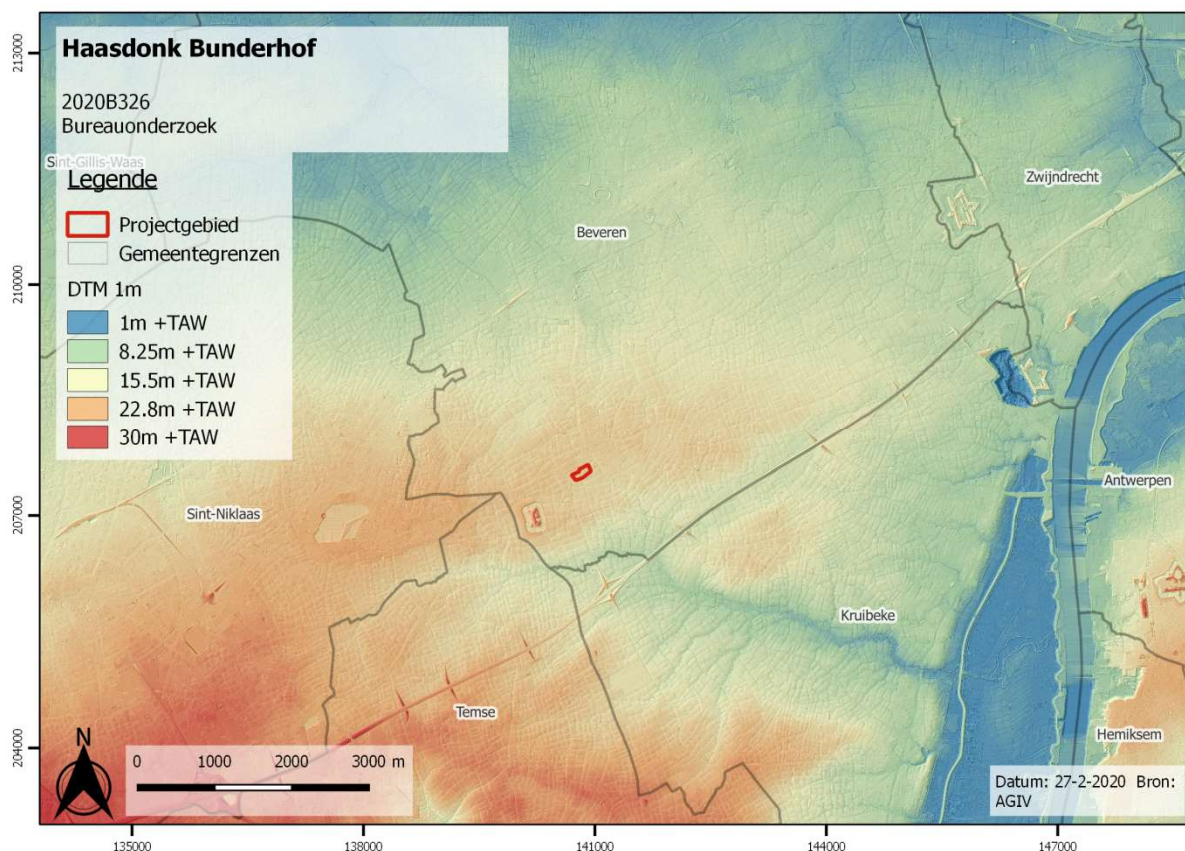
4.1. LANDSCHAPPELIJK SITUERING

Het plangebied bevindt zich binnen de Zandstreek, buiten de Vlaamse Vallei. Beveren wordt daarnaast ook gekarteerd als 'Scheldebekken met getijden', 'Scheldepolders' en 'Stedelijke gebieden en havengebieden'. Het plangebied bevindt zich op de zogenaamde 'Wase Cuesta' binnen het 'Land van Waas'. Op een detail van het Digitaal hoogtemodel is waar te nemen dat de hoogste gelegen delen van de percelen op +19m TAW bevinden. Op dit detail is reeds het fenomeen van bolle akker waarneembaar op de twee helften van het plangebied.

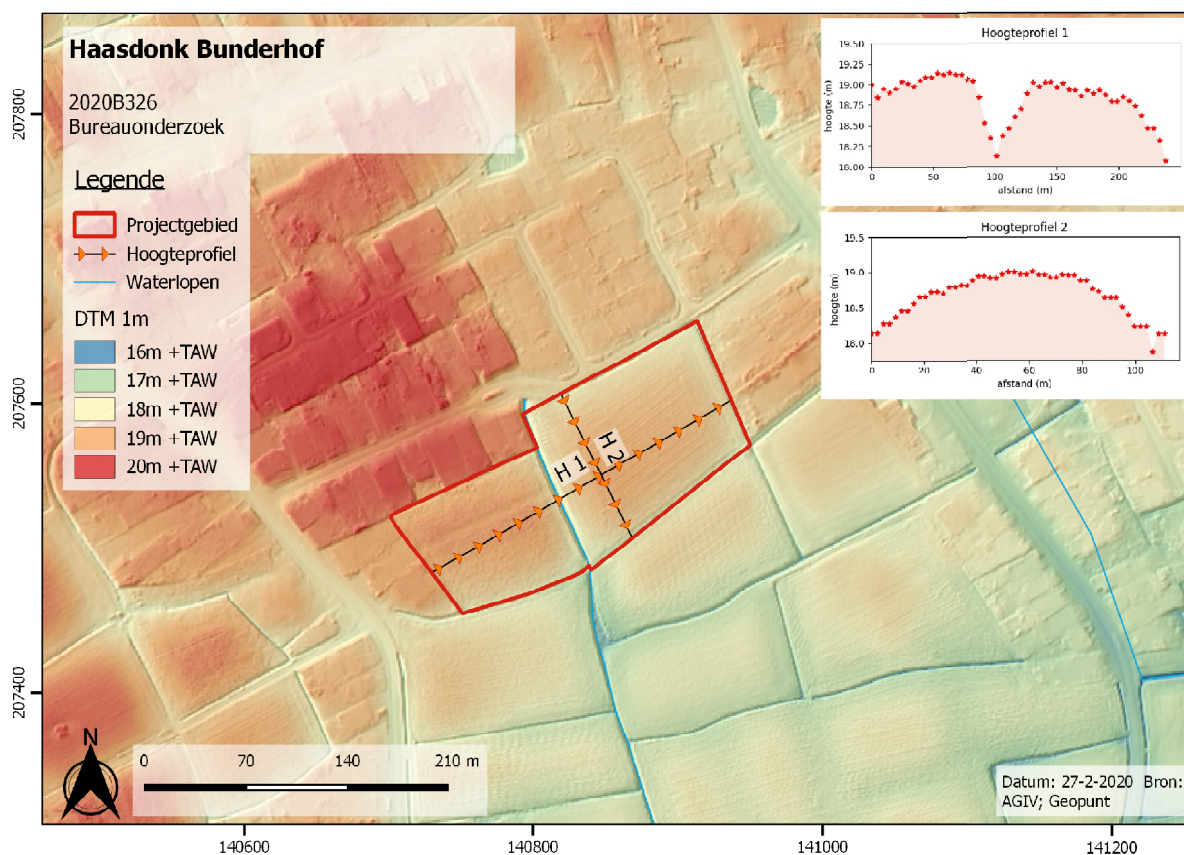
Zoals reeds aangehaald doorsnijdt de Lyskens Brugbeek het plangebied. In het zuiden maakt deze beek aansluiting met de Barbierbeek.

De potentiële bodemerosiekaart toont aan dat het westelijke deel een laag potentieel en het oostelijke deel een zeer laag potentieel op bodemerosie heeft.

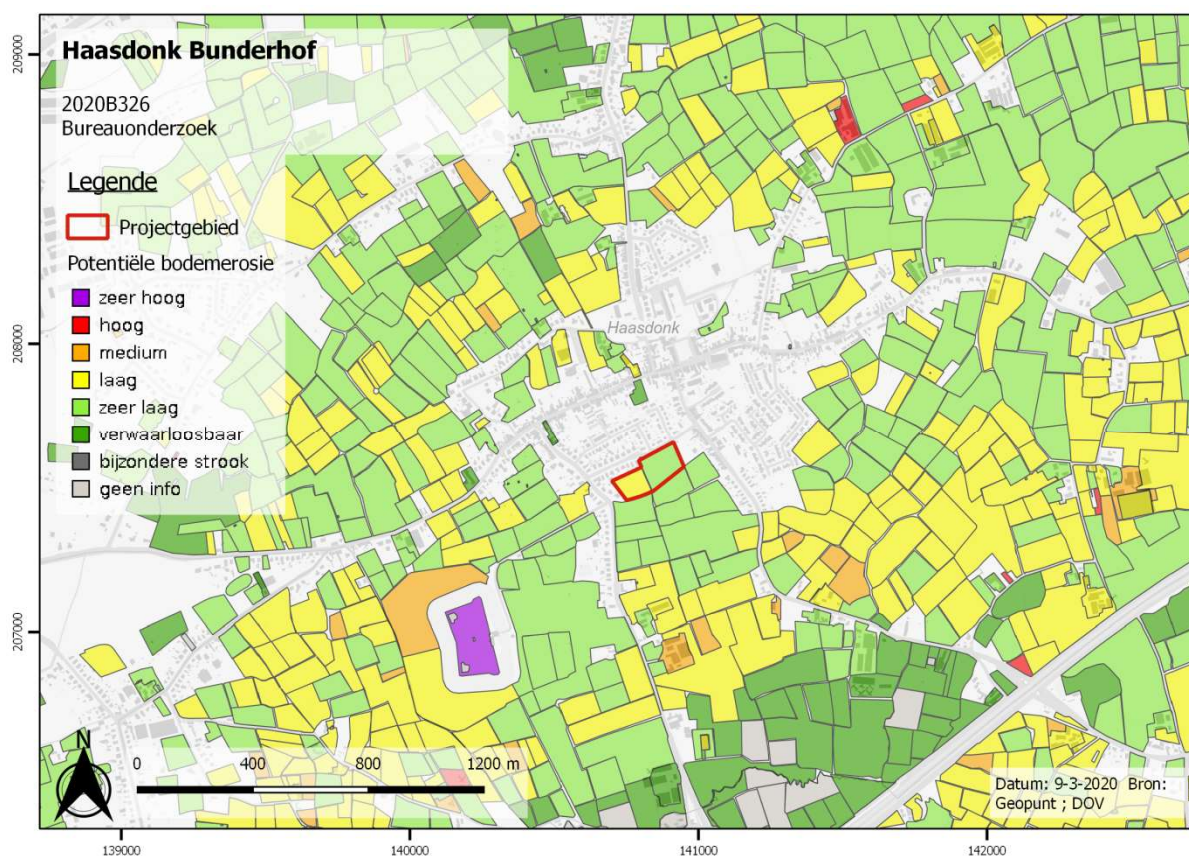
De geomorfologische kaart van de omgeving is niet voorhanden.

Figuur 8 Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)

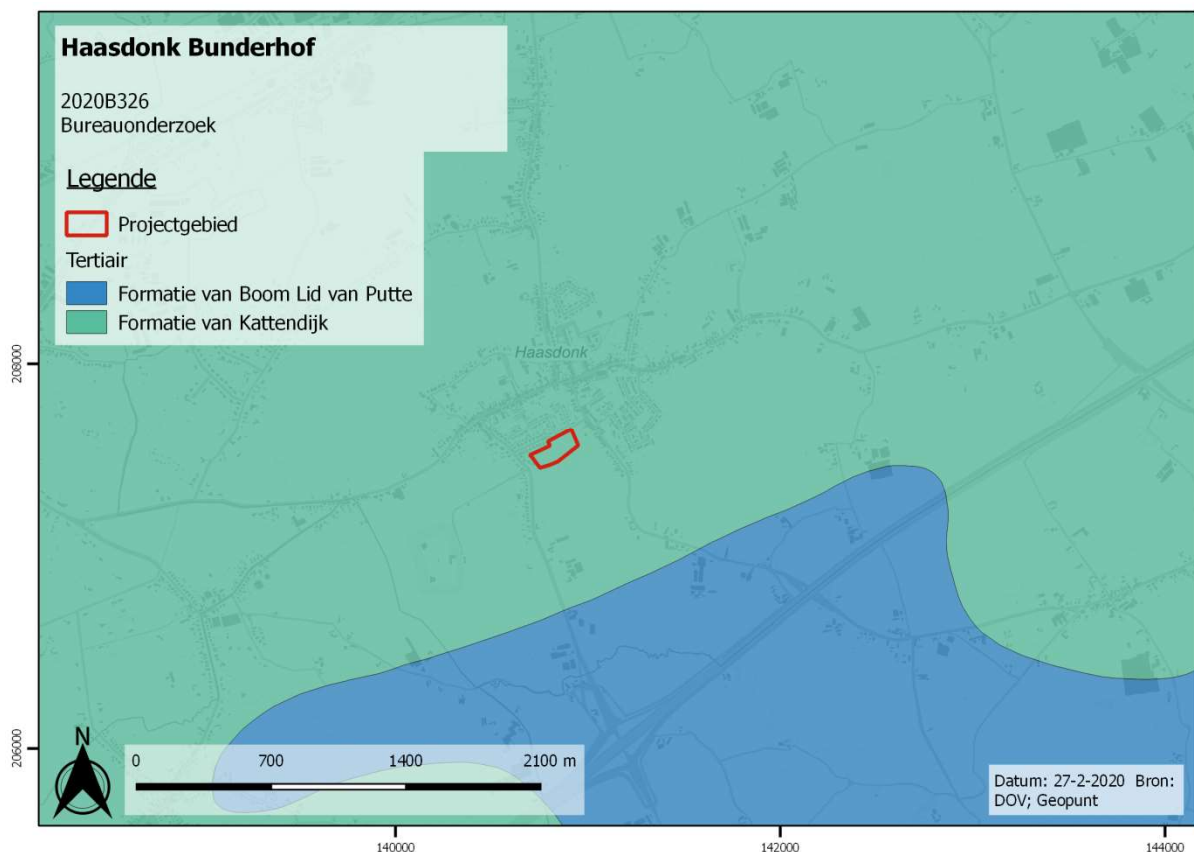
Figuur 9 Detail van het digitaal hoogtemodel met hoogteprofielen. (Bron: geopunt)

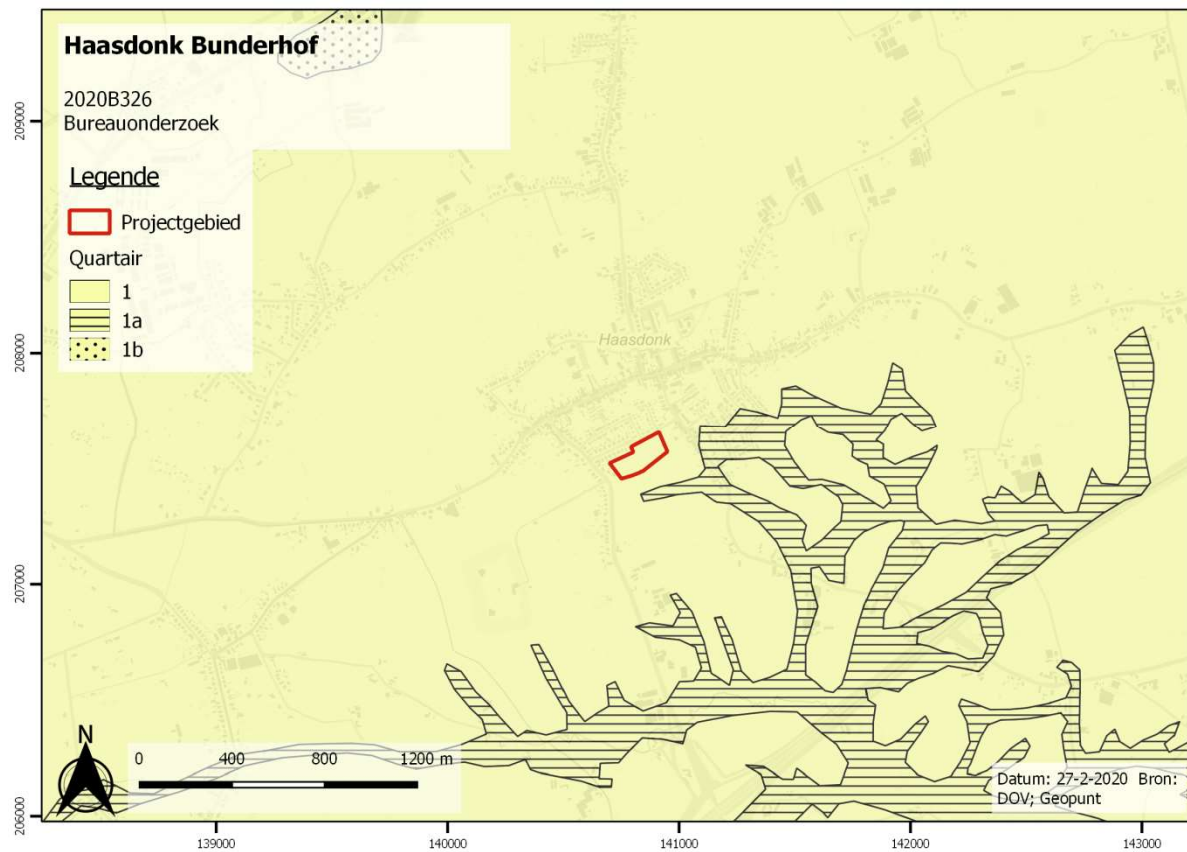
Figuur 10 Potentiële bodemerrosiekaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)

4.2. GEOLOGISCHE SITUERING

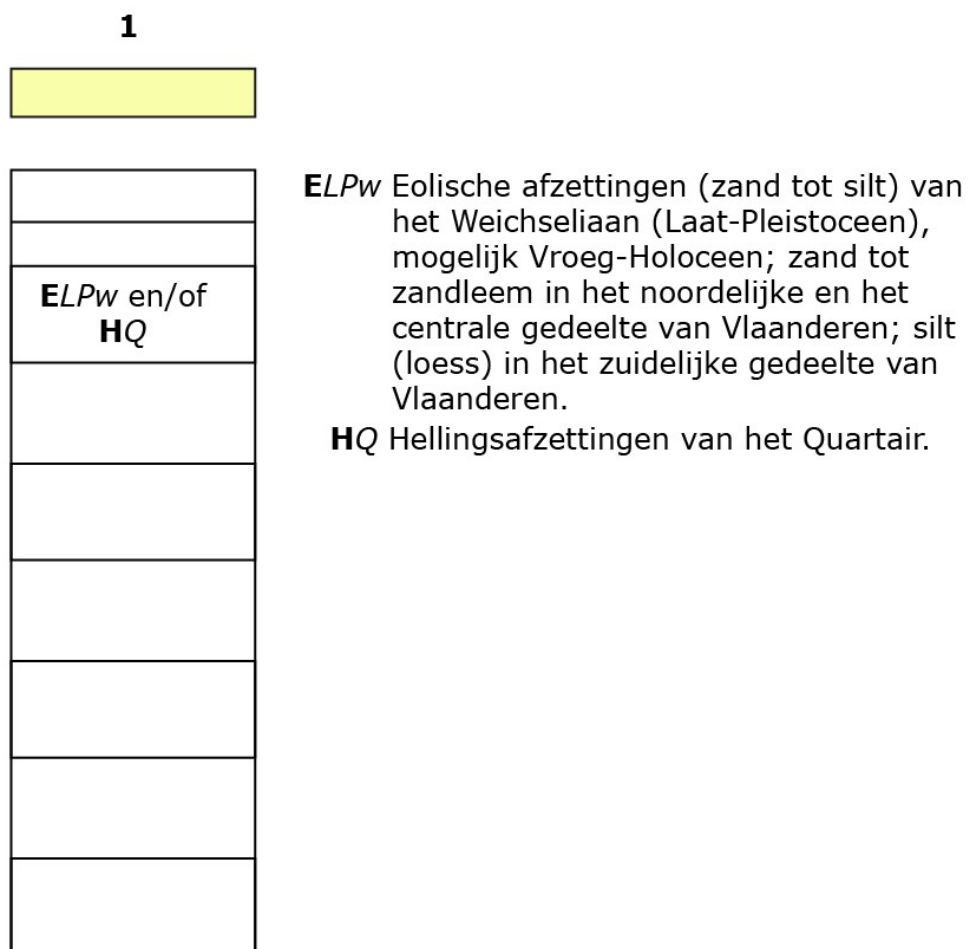
Op basis van de Databank Ondergrond Vlaanderen bevindt het onderzoeksterrein zich binnen de Formatie van Kattendijk. Deze formatie bestaat uit groengrijs tot grijs fijn zand dat glauconietrijk en plaatselijk kleiig is. Het glauconiet is in fijne laagjes aanwezig. De quartair geologische kaart geeft aan dat de ondergrond ter hoogte van het plangebied bestaat uit het type 1. Dit houdt in dat er geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie. De opbouw van dit profieltype is als volgt: - ELPw: dit zijn eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen. Het betreft zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen. HQ: Dit zijn hellingsafzettingen van het Quartair. De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

Figuur 11 Tertiair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)

Figuur 12 Quartair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)

Figuur 13 Uitleg type 1 Quartair geologische kaart. (Bron: geopunt)

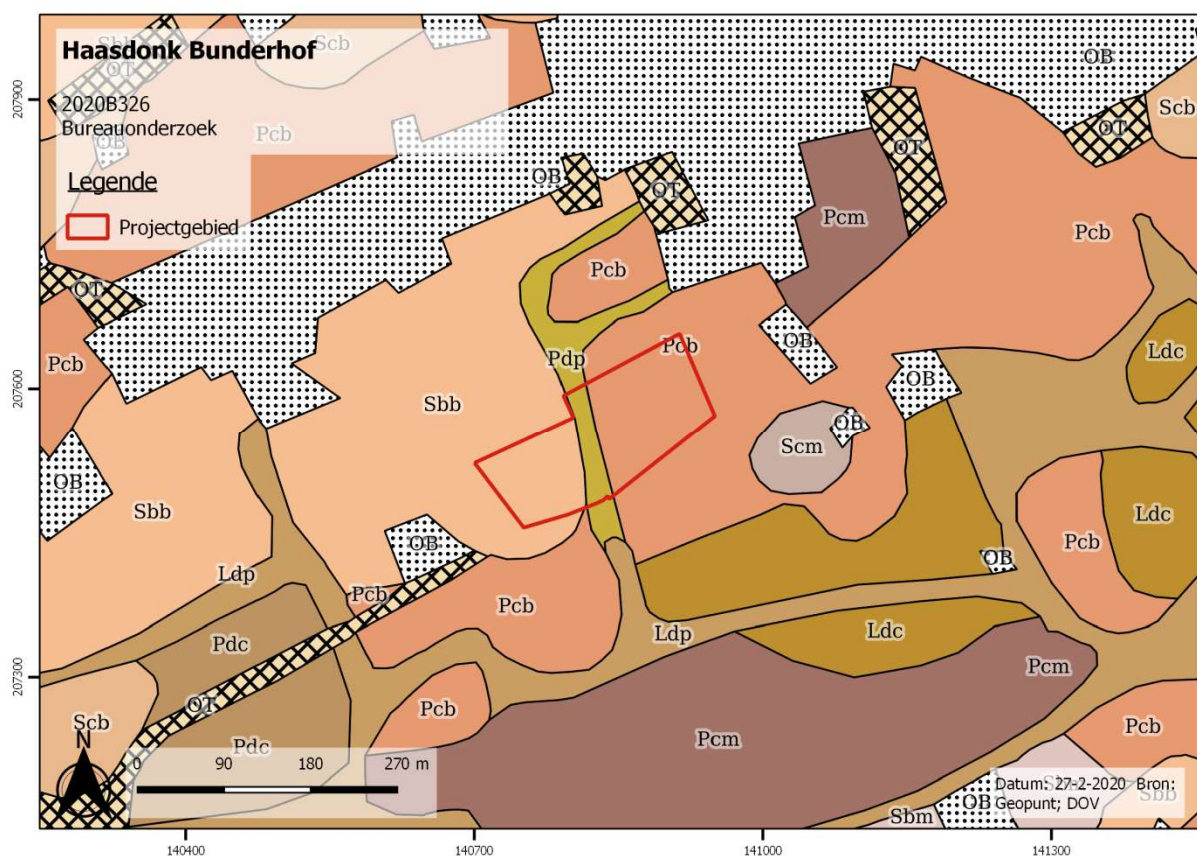
4.3. BODEMKUNDIGE SITUERING

Binnen het plangebied bevinden zich drie verschillende bodemkundige eenheden. Van west naar oost:

- Sbb: droge lemige zandbodem met textuur B-horizont. De bouwvoor is ongeveer 25cm dik en donkergrijsbruin. Bij de Sbb-serie rust de bouwvoor op een zwak humeuze, bruine B-horizont met een dikte van 30cm-40cm. De roestverschijnselen beginnen tussen 90-120cm. De bodems zijn droog in de zomer en gevoelig voor verstuiving. Landbouwkundig zijn deze bodems matig geschikt voor weinig eisende teelten. Traditioneel verbouwd men er rogge, haver en aardappelen, thans is dit maïs. De bodems zijn geschikt voor intensieve groententeelt.
- Pdp: matig natte lichte zandleembodem zonder profiel. Deze bodems zijn grotendeels opgebouwd uit colluviaal materiaal. De bovengrond is donker grijsbruin en gaat over

naar bruingrijs tot grijs met roestverschijnselen die beginnen tussen 40cm en 60cm. Vanaf -70cm is het materiaal bleekgrijs met fijne roestvlekjes. De gronden zijn nat in de winter maar behoorlijk in de zomer. In het Waasland worden deze gronden veelal als weide gebruikt en voor zomerteelten maïs).

- Pcb: matig droge lichte zandleembodem met textuur B-horizont. De humeuze bovengrond is 25-30cm dik en rust op een zwak humeuze en bruine B-horizont van 30-50cm dik. Roestverschijnselen beginnen op 60cm-90cm. De bodems genieten een gunstige waterhuishouding. Ze zijn matig geschikt voor wintertarwe, voederbieten en weide, maar geschikt voor aardappelen en zomergranen.

Figuur 14 Bodemkaart met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt)

4.4. HISTORISCHE SCHETS⁴

Haasdonk wordt voor de eerste maal vermeld in 1149 als Hauexdunc. Andere naamvarianten zijn Hauekesdunc uit 1180 en Hauescdunc uit 1187.5 Haasdonk bestaat uit haveks- en -donk en betekent een donk van haviken. Een donk is een inzinking, een onderaardse ruimte voor voedergewassen of een opduiking.

Haasdonk is een deelgemeente van Beveren, gelegen in de provincie Oost-Vlaanderen en ligt in het Waasland. In het Wase dialect wordt Haasdonk door zijn inwoners 'ostong' genoemd.

In 1180 scheidt het dorp zich af van de moederparochie Melsele. Tijdens de Franse republiek werd de gemeente de zetel van een bestuurlijk kanton. Op het einde van de 18de eeuw speelde Haasdonk een belangrijke rol in de Boerenkrijg in het Waasland. Elk jaar in oktober worden de gebeurtenissen van de Boerenkrijg herinnert tijdens de boerenkrijgverlichting.

Het gebied van Beveren werd vroeger sterk beïnvloed door de getijden. Door de bouw van primitieve dammen, en later dijken, kon men zich in dit gebied vestigen. In de 9de eeuw, tijdens de invallen van de Noormannen, gaf de graaf van Vlaanderen de vazallen de opdracht de streek te verdedigen. Uit deze plaatselijke vazallen zijn de Heren van Beveren voortgekomen. In 965 wordt voor de eerste maal 'het Land van Beveren' vermeld. De Heer van Beveren had naast gezag over het Land ook zeggenschap over gebieden die toen deel uitmaakten van het Land van Waas (centrum Sint-Niklaas, centrum Lokeren, Sombeke en Belsele). De Heren konden lange tijd een zelfstandige koers varen. In 1334 kwam hieraan echter een einde toen Jan van Beveren, heer van Beveren en bisschop van Potenza, de heerlijkheid verkocht aan Lodewijk II van Nevers, de toenmalige graaf van Vlaanderen. De heerlijkheid bleef lange tijd op bestuurlijk vlak nog een aparte entiteit. Tijdens de Late Middeleeuwen was het Land van Beveren een rijk landbouwgebied. In 1575 werden de rechten van de heerlijkheid openbaar verkocht. Het gebied geraakte hierdoor verdeeld. Na de Franse Revolutie in 1792 verloor de adel zijn macht, alle rechten werden afgeschaft en parochies werden afzonderlijke gemeenten.

In 1977 wordt door de Belgische gemeentefusies een groot deel van het "Land van Beveren" weer hersteld, omdat veel deelgemeenten in vroeger tijden deel uitmaakten van de oude heerlijkheid. Door de fusie vormen Beveren, Doel, Haasdonk, Kallo, Kieldrecht, Melsele, Verrebroek en Vrasene één van de meest uitgestrekte gemeenten van Vlaanderen. Het was oorspronkelijk een landbouwgemeente, die ca. 1900 uitgroeide tot een woonstad van de

⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Haasdonk, Beveren [online],
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/13949> (geraadpleegd op 07/03/2020).
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/13947> (geraadpleegd op 07/03/2020).

Antwerpse agglomeratie. Door de industriegebieden en de haven van Antwerpen (die deels op het grondgebied van Beveren ligt) kent de gemeente een economische en culturele bloei.

4.5. KAARTMATERIAAL

Een eerste kaart die voorhanden is, is de Frickx-kaart uit 1744. Op deze kaart van Frickx is duidelijk te zien dat enkel stadskernen, wegen en belangrijke bouwwerken zoals kerken, kastelen, etc. werden weergegeven. Het ontbreken van bebouwing op deze kaart betekent dus niet per definitie dat er geen gebouwen stonden. Burgerlijke architectuur kreeg op deze kaarten immers zeer weinig aandacht. Het georefereren van dergelijke kaarten is, doordat zij niet schaalvast zijn, vrijwel onmogelijk.

De Villaret-kaart werd aangemaakt naar aanleiding van de Franse veroveringen in onze streken tussen 1745 en 1748, met de bedoeling de gebieden gedetailleerd te karteren. Eén van de ingenieur-geografen die aan het project meewerkte was Jean Villaret, waaraan de naam voor de kaart ontleend werd. Hij was verantwoordelijk voor het gebied tussen Menen-Gent-Doornik tot Maastricht-Luik, wat recent beschikbaar werd gesteld door het agentschap Onroerend Erfgoed en AGIV. Een collega van hem bracht al eerder tussen 1729 en 1730 de kustregio en Westhoek in beeld, maar die zijn (nog) niet vrij raadpleegbaar. De kaartbladen zijn zeer gedetailleerd, zowel naar topografie als bebouwing, wegen, etc., bijgevolg zijn ze zeer interessant voor historisch onderzoek, maar zijn moeilijk correct te georefereren. De kaart beeldt echter het gebied rond Beveren niet af.

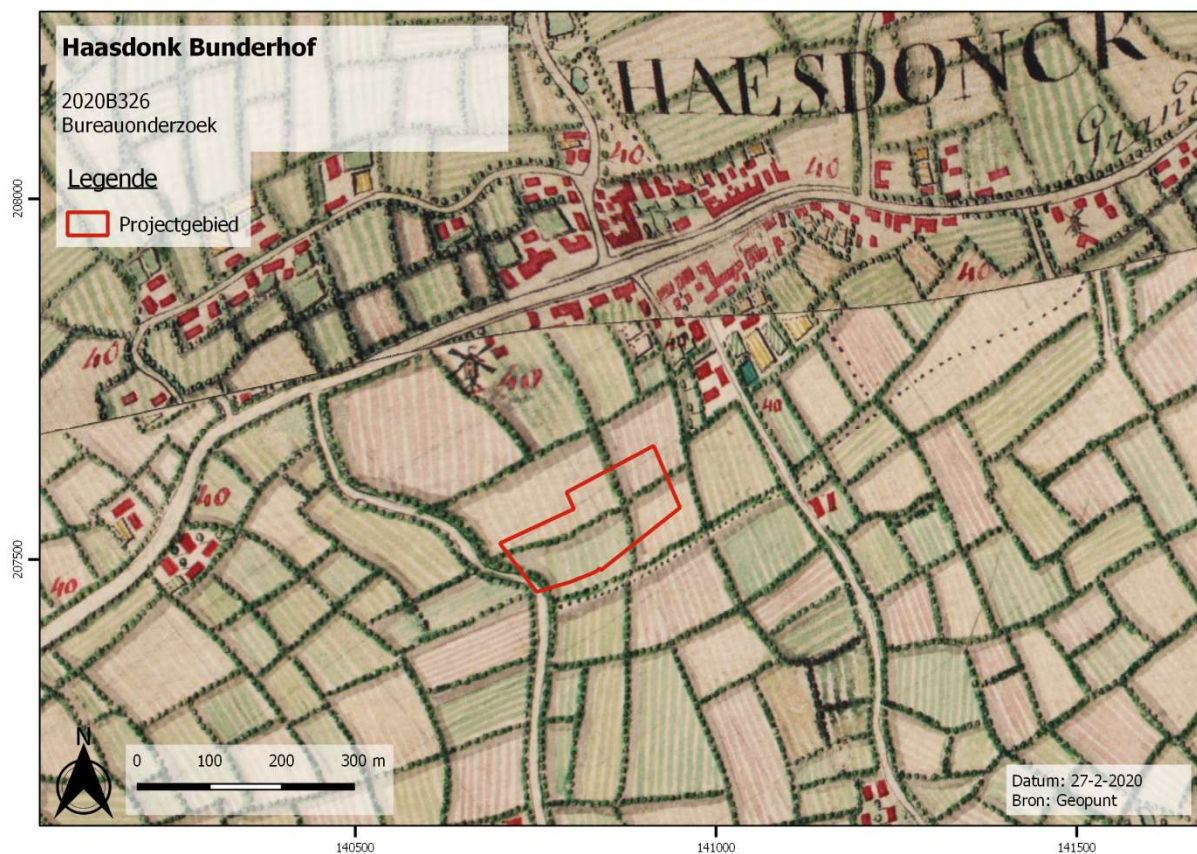
De kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik werd opgesteld tussen 1771 en 1777 door de graaf de Ferraris. Het is een interessant document, omdat alle gebouwen ingemeten werden en ook de omgeving werd vrij waarheidsgetrouw opgetekend (rivieren, grachten, poelen, bossen, hagen, etc.). Er dient wel de kanttekening gemaakt te worden dat deze kaart vooral vanuit een militair standpunt opgetekend werd. De gebieden die in dat kader minder interessant waren, werden minder nauwkeurig ingemeten. Op de kaart van Ferraris (1777) staat het plangebied afgebeeld als akkerland met houtkanten. Ten zuidwesten (net buiten het plangebied) loop een weg. De dorpskern bevindt zich ten noorden. Zoals reeds aangehaald bevindt het plangebied zich op twee bolle akkers. De aanleg van deze akkers kan gesitueerd worden in de 15de-16de eeuw en moet gezien worden als een grootschalige ontginningsoperatie. Ze werden aangelegd om de drainage en de fertiliteit van de grond te verbeteren. In tegenstelling tot de beddenbouw was de bolle akker een blijvende structuur in het landschap. Op het oorspronkelijke terrein werd een helling aangelegd. Aan de vier zijden werd grond

weggegraven en met dit materiaal werd een koepelvorm aangebracht. Minstens aan twee zijden werd een brede en diepe gracht gegraven.⁵

De kadastrale kaarten die tot de Atlas der Buurtwegen werden opgemaakt tussen 1843 en 1845 naar aanleiding van de uitvoering van een wet uit 1841. De bedoeling was een inventaris te maken van alle kleine wegen met openbaar karakter. Ook op deze kaart wordt geen bebouwing afgebeeld.

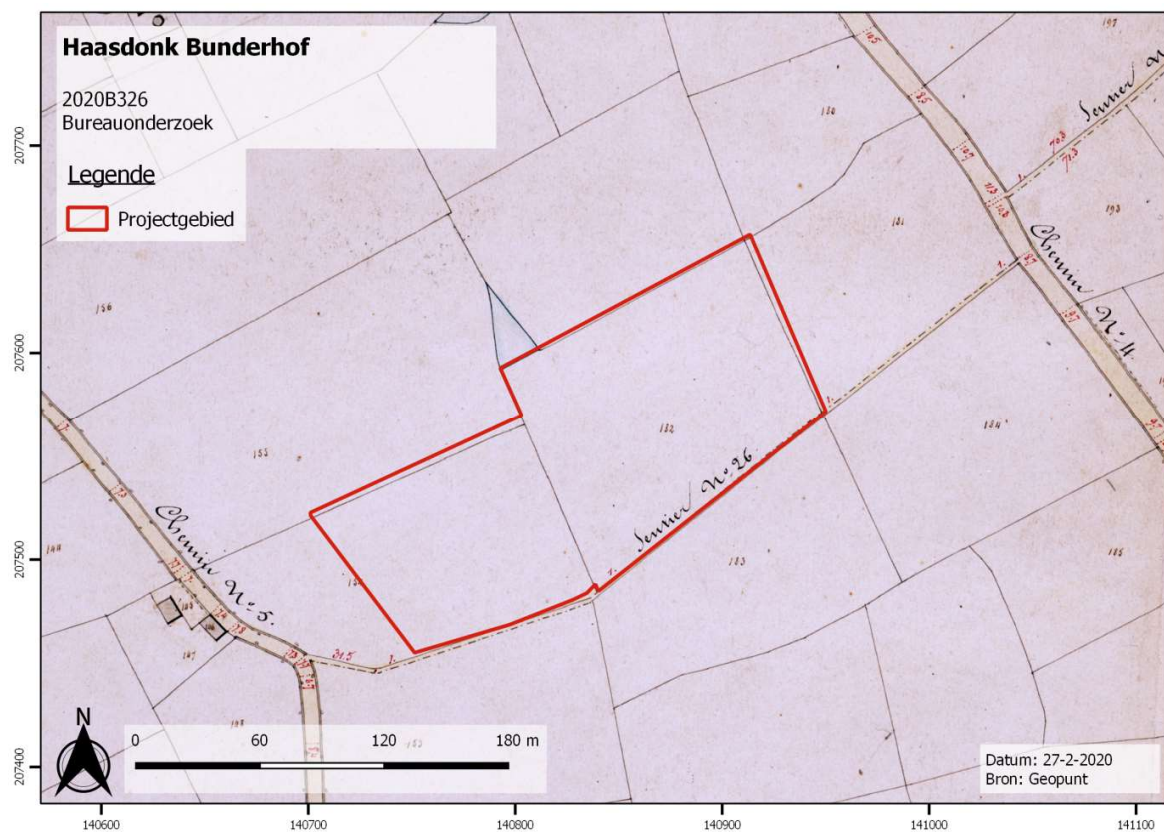
De kaart Vandermaelen (1846-1854) biedt weinig nieuwe info. De Poppkaart (1842-1879) toont de perceelgrenzen binnen en rondom het plangebied en is voorts sterk gelijkaardig aan de Atlas der Buurtwegen.

De orthofoto-sequentie toont aan dat het plangebied onbebouwd blijft en in gebruik als akkerland/weiland. In de loop van twee decennia van de 20ste eeuw wordt de ruimte rondom het plangebied ingenomen door een nieuwe verkaveling.

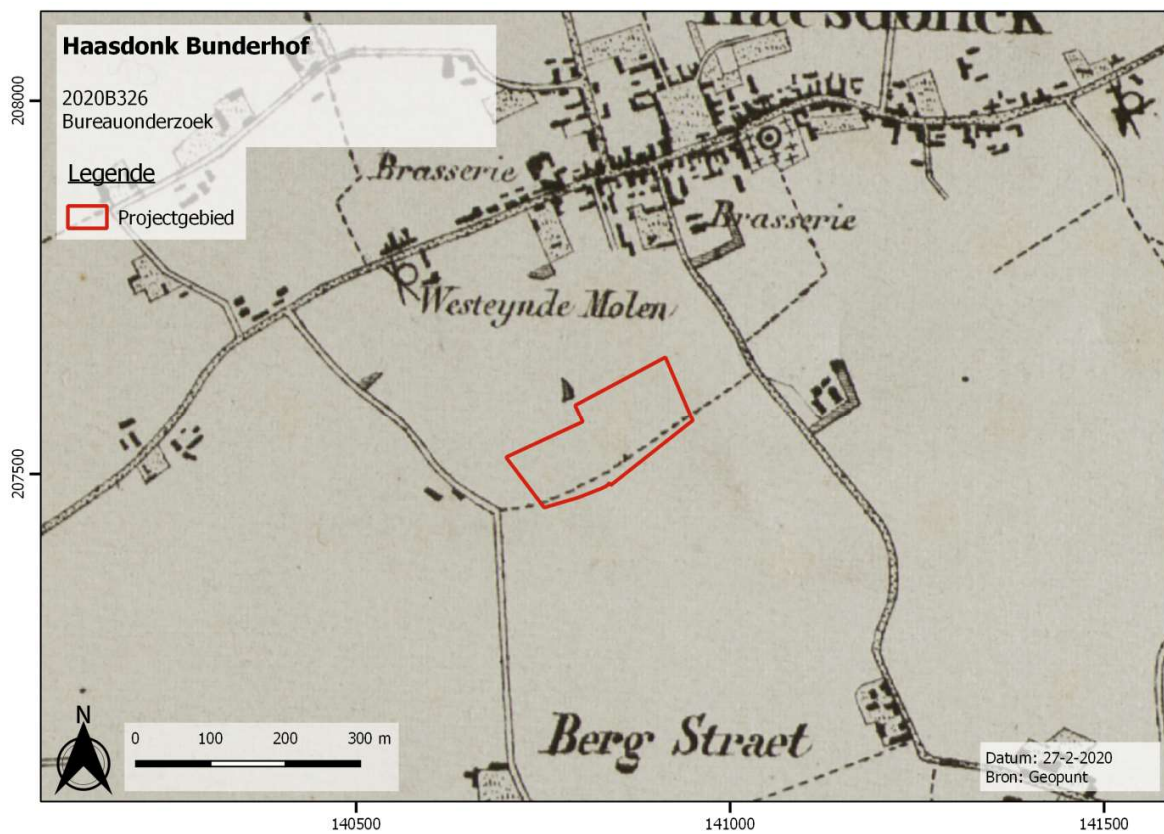

Figuur 15 Ferrariskaart (1777) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)

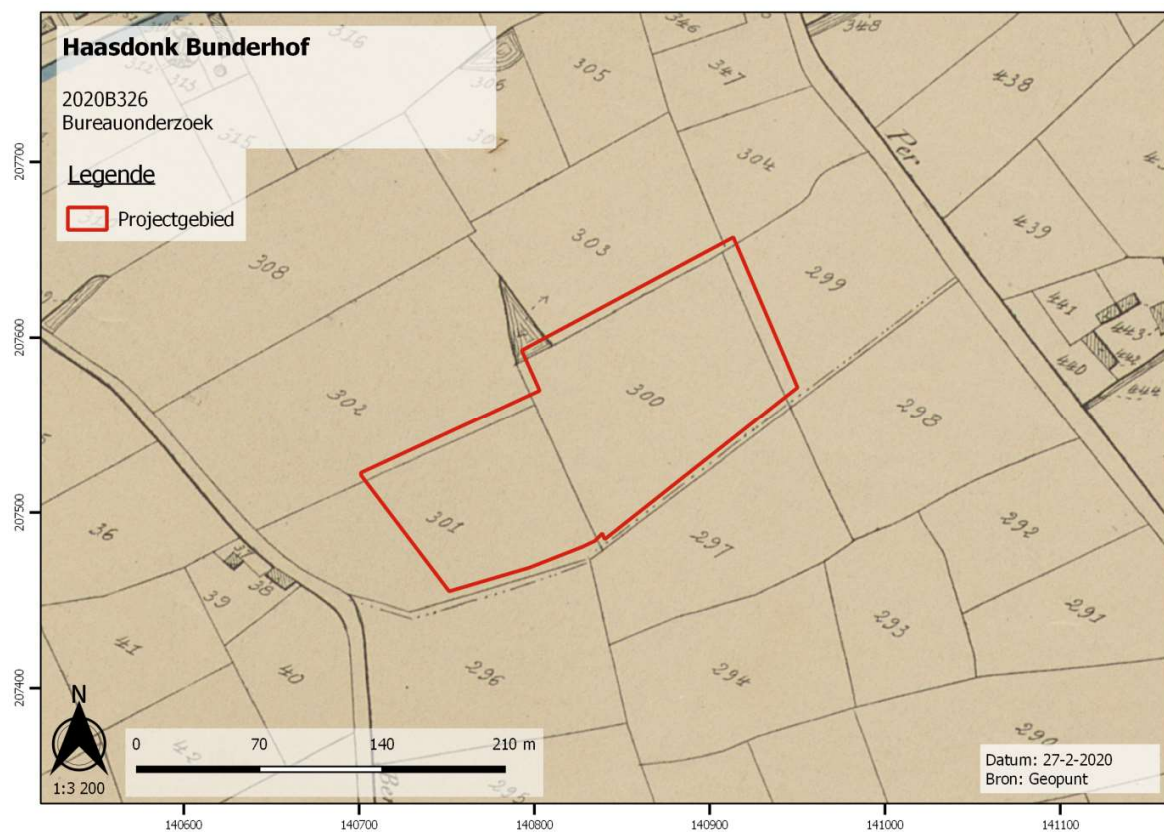
⁵ Borremans M., 2015, pp. 303-304.

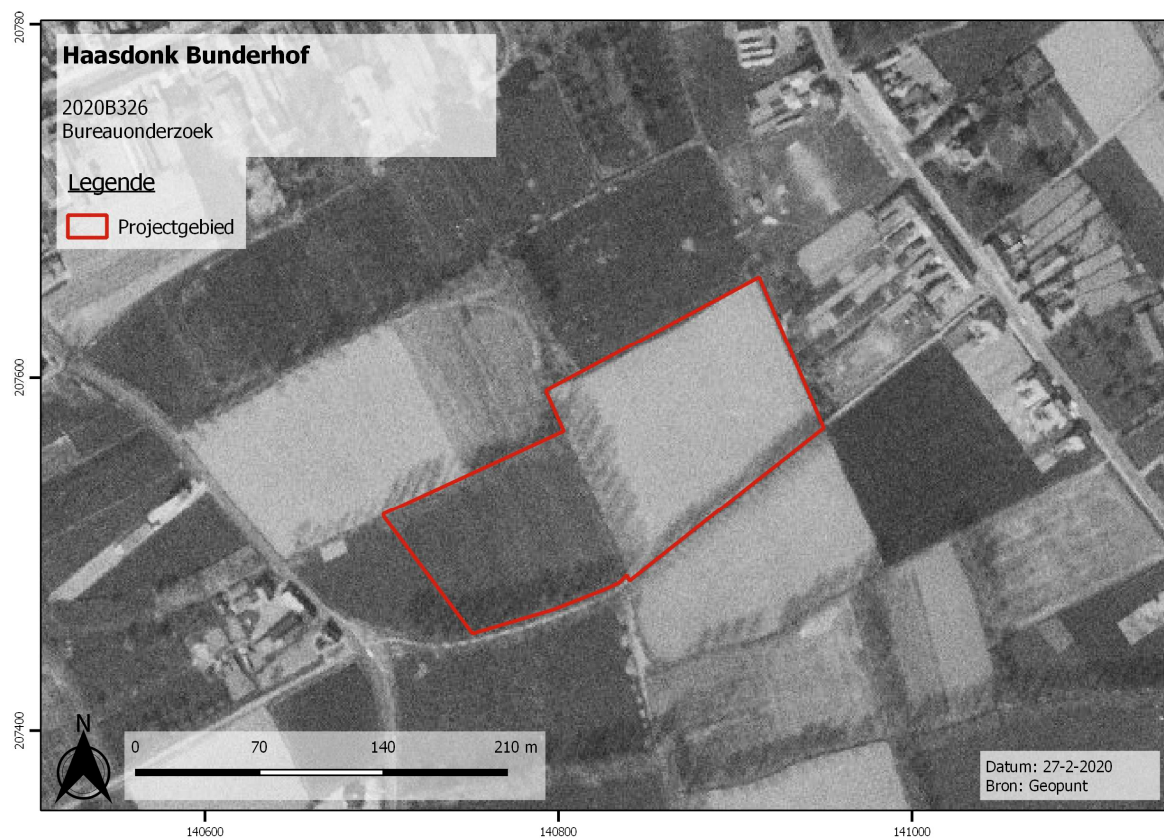
Figuur 16 Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)

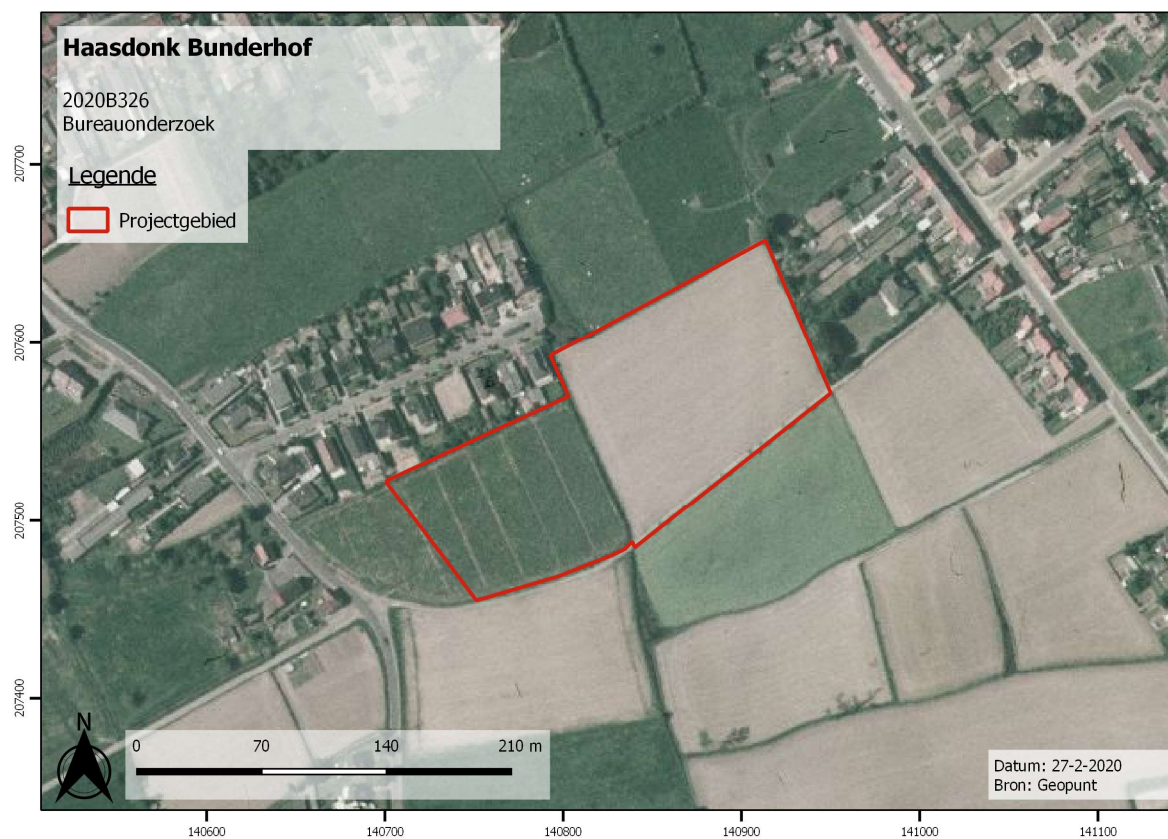
Figuur 17 Kaart Vandermaelen (1846-1854) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)

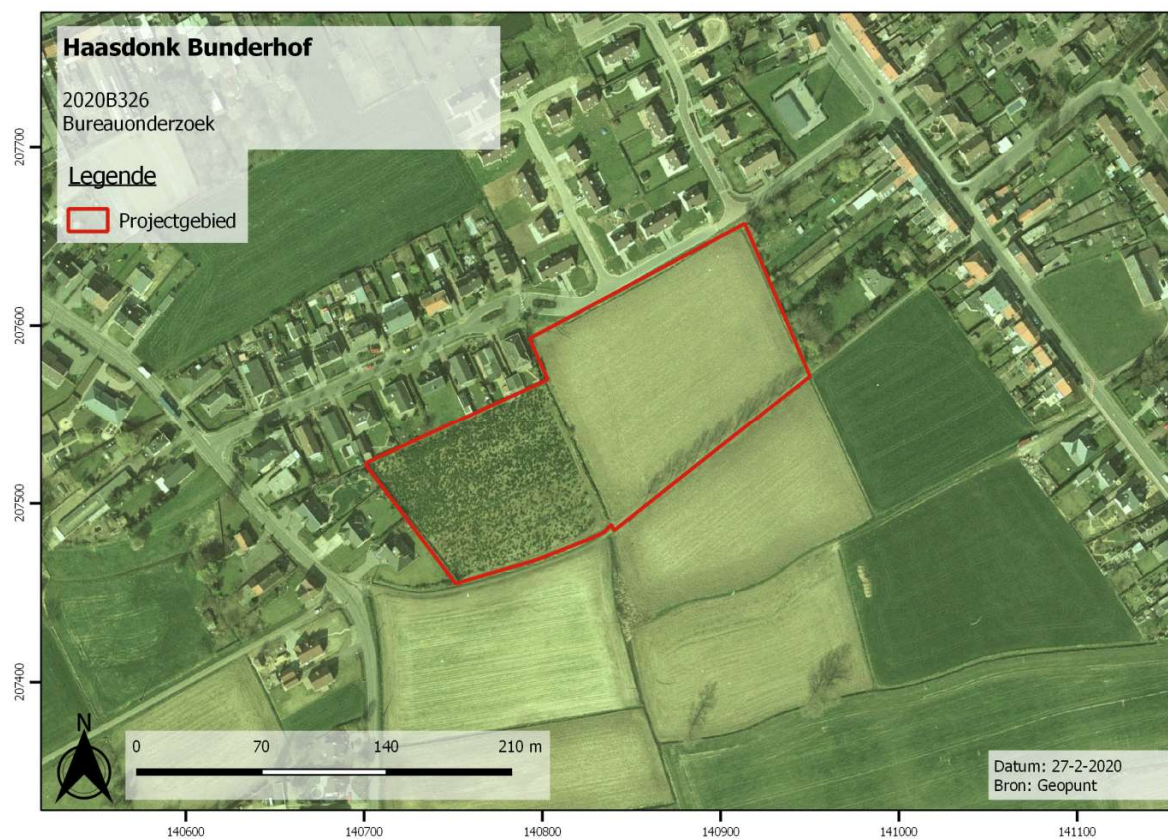
Figuur 18 Popp-kaart (1842-1879) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)

Figuur 19 Orthofoto uit 1971. (Bron: geopunt)

Figuur 20 Orthofoto uit 1979-1990. (Bron: geopunt)

Figuur 21 Orthofoto uit 2000-2003. (bron: geopunt)

4.6. ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

De belangrijkste bron voor de archeologische gegevens werd bekomen via de CAI. In onderstaande lijst worden de relevante CAI-items opgesomd. Voor de interpretatie en met het oog op het formuleren van een goede archeologische verwachting van het plangebied wordt een onderscheid gemaakt tussen archeologische prospecties en opgravingen enerzijds en archeologische en historische indicatoren anderzijds.

4.6.1. ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIES EN OPGRAVINGEN

Cai 150865⁶: Net ten noorden van het plangebied, ter hoogte van Bunderhof werd een controle der werken uitgevoerd door het Agentschap. Er werd een tweeschepig gebouw (geen specifieke datering) met diepe nokstaanders en een NW-ZO oriëntatie gevonden. Uit WOI werd een zigzag lopende greppel gevonden met postmiddeleeuws en recenter aardewerk.

Cai 157188⁷: ten zuidwesten van het plangebied werden tijdens een opgraving verschillende lijnelementen gevonden uit de romeinse tijd. Het betrof een grachten- en greppelsysteem (landindeling). Uit de steentijd werd lithisch materiaal gevonden (losse vondst).

Cai 221335, 221669, 222215⁸: ten zuidwesten van het plangebied werd naar aanleiding van een grootschalige veldprospectie verschillende artefacten gevonden. Het ging om verschillende scherven uit de romeinse tijd. Voorts werden verschillende artefacten uit het mesolithicum aangetroffen.

Cai 40108⁹: ten westen van het plangebied werden tijdens een opgraving in 1885 verschillende vlakgraven uit de bronstijd gevonden.

4.6.2. INDICATOREN

Cai 39074¹⁰: ten noorden van het plangebied lag een windmolen. Een eerste vermelding van de molen is in 13-70-1371. De molen werd vermoedelijk overgebracht van Brugge naar Haasdonk. In de 15de eeuw is de molen vermoedelijk afgebrand of omvergewaaid.

⁶ Van Vaerenbergh J., 2010.

⁷ Van Roeyen J.-P. 1988, , pp. 143-144.

⁸ De Bock, H. & De Meireleir M. 2016, p. 28.

⁹ Verlaeckt K. 2001, p. 16-28.

¹⁰ Goeminne L., 1980, p. 5-31.

Cai 39057¹¹: ten noordoosten van het plangebied bevindt zich de Sint-Jacobus De Meerdere kerk. De eerste kerk moet vermoedelijk in de 12de eeuw gesitueerd worden. De gotische kerk werd in de 16de eeuw door een brand verwoest. De wederopbouw duurde tot in 1609.

Cai 39073¹²: op deze locatie bevindt zich een molen (banmolen). De molen wordt een eerste keer vermeld in de 14de eeuw en werd afgebroken in 1917.

Cai 39056¹³: op deze locatie bevindt zich een site met walgracht. Het woonhuis gaat minstens terug tot de 16de eeuw.

Cai 160748: ten zuidwesten van het plangebied bevindt zich het 'Fort van Haasdonk'. Het fort werd gebouwd van 1908 tot 1913. Het speelde geen belangrijke rol in de twee wereldoorlogen. Na 1918 werd het fort vooral als magazijn gebruikt.

Cai 39362: ter hoogte van deze locatie werd een scherfje terra siggilata gevonden. Het betrof een losse vondst.

4.6.3. ARCHEOLOGISCHE NOTA'S

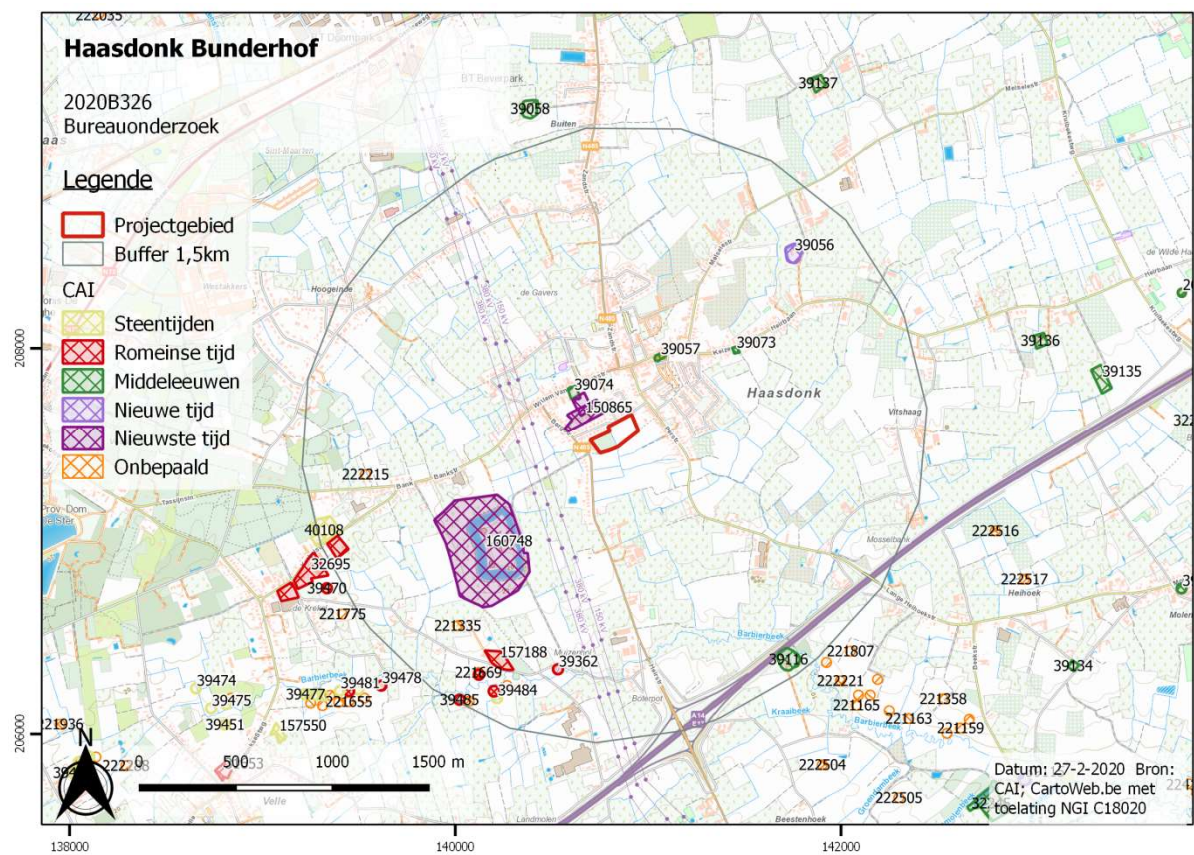
Beveren Haasdonk Stuurstraat¹⁴: Naar aanleiding van een geplande verkaveling werd ten noordwesten van het plangebied een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Omwille van de grote verstoringsgraad werd geen originele bodemopbouw meer aangetroffen. Tijdens het onderzoek werden geen archeologische sporen opgetekend.

¹¹ Bouwen door de eeuwen heen, 7n1, Provincie Oost-Vlaanderen, Arrondissement Sint-Niklaas, p. 76.

¹² Van Gerven, R., 1966, p. 102-120.

¹³ Bouwen door de eeuwen heen, 7n1, Provincie Oost-Vlaanderen, Arrondissement Sint-Niklaas, p. 70-71.

¹⁴ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/13786>

Figuur 22 CAI (Centraal Archeologische Inventaris) op GRB-basiskaart. (Bron: CAI en geopunt)

5. SYNTHESE

5.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON

Op basis van bovenstaande informatie kan een archeologisch verwachtingspatroon naar voren worden geschoven. Er zijn geen bronnen beschikbaar om aan te tonen of het plangebied al dan niet bewoond was voor de 18de eeuw. Een eerste bruikbare kaart, namelijk de Ferrariskaart (1777) karteert het plangebied als akkerland. Het plangebied blijft onbebouwd tot op heden.

Op archeologisch vlak kan gesteld worden dat er in het algemeen een hoge potentiële waarde aan het terrein kan worden toegeschreven. Rondom het plangebied werd al enig archeologisch onderzoek uitgevoerd. Verschillende prospectievondsten ten zuiden van het plangebied dateren van de steentijd tot de romeinse periode.

Voor wat betreft de periode van de steentijden werden al enkele (prospectie)vondsten gedaan in de omgeving van het plangebied. Voor de pre-agrarische gemeenschappen (paleolithicum t/m neolithicum) was een ecologisch divers landschap belangrijk. De mens trok zijn tijdelijke kampementen meestal op langs overgangszones van nat naar droog, zoals bijvoorbeeld op droge zandruggen in beekvalleien. In dergelijke gradiëntzones zijn namelijk de rijkste en meest diverse voedingsbronnen aanwezig en was drinkwater binnen handbereik. Het plangebied is gunstig gelegen voor het aantreffen van een paleobodem en bijgevolg een steentijdsite. Het bevindt zich op een verhevenheid in het landschap, vlak naast een beek.

Bij de introductie van de landbouw werd de geschiktheid van de bodem voor het plegen van akkerbouw een cruciaal criterium. De eerste akkers werden op de vruchtbaarste en makkelijk te bewerken gronden aangelegd. De grond binnen het plangebied is geschikt voor landbouw. Het plangebied heeft als gevolg ook een hoog verwachtingspatroon met betrekking tot archeologische resten uit het neolithicum t.e.m. de (post)middeleeuwen.

In de late middeleeuwen werden twee bolle akkers opgeworpen op het plangebied. Dit fenomeen heeft als gevolg dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed werd afgedekt en mogelijks goed bewaard is.

Concluderend kan gesteld worden dat het potentieel op kenniswinst voor het plangebied hoog is, vanaf de steentijd tot de (post) middeleeuwen.

5.2. ONDERZOEKSVRAGEN

Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Het plangebied is vermoedelijk lang in gebruik geweest als akkerland (opwerping van een bolle akker in de late middeleeuwen), op de Ferrariskaart uit 1777 staat het plangebied in ieder geval afgebeeld als akkerland. Het plangebied blijft onbebouwd tot op heden. Rondom het plangebied werd nog maar weinig archeologisch onderzoek uitgevoerd. Net ten noorden werd tijdens een controle der werken een 2-schepig gebouw aangetroffen en een greppel uit WOI.

Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Er zijn geen gegevens bekend die een verstoring in de bodem aantonen.

Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Niet van toepassing.

Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

De werken zullen een grote impact hebben op het aanwezige bodemarchief (graven funderingen, aanleg nutsleidingen, zwaar rollend verkeer).

Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan op basis van het bureauonderzoek alleen niet vastgesteld worden.

Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Verder onderzoek wordt noodzakelijk geacht, dit wordt toegelicht in het Programma van Maatregelen.

6. BESLUIT

Aanleiding van onderstaand bureauonderzoek vormt de geplande verkaveling te Haasdonk (Beveren) Bunderhof (prov. Oost-Vlaanderen). Met dit bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van het archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een archeologienota waarvan akte genomen is en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie, conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

De archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande aanvraag van een omgevingsvergunning met betrekking tot het verkavelen van gronden waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De totale oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt circa 22841m². Vandaar is men verplicht een archeologienota bij de aanvraag in te dienen. Het projectgebied bevindt zich niet in een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten is. Het valt noch in een beschermde archeologische site, noch in een vastgestelde archeologische zone.

Binnen het plangebied wordt een verkaveling gepland. Er zal halfopen bebouwing (18), rijhuizen (16) en urban villa's (24 gestapelde woningen) gebouwd worden. Onder de urban villa's wordt er ondergrondse parkeerruimte voorzien. Een nieuwe wegenis zal aangelegd worden en aansluiting maken met Bunderhof. In de zuidwestelijke hoek van het terrein wordt een wadi voorzien. De Lyskens beek zal eveneens verbreed worden.

Een eerste bruikbare kaart, namelijk de Ferrariskaart (1777) karteert het plangebied als akkerland. Het plangebied blijft onbebouwd tot op heden.

Op archeologisch vlak kan gesteld worden dat er in het algemeen een hoge potentiële waarde aan het terrein kan worden toegeschreven. Rondom het plangebied werd al enig archeologisch onderzoek uitgevoerd. Verschillende prospectievondsten ten zuiden van het plangebied dateren van de steentijd tot de romeinse periode.

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan op basis van het bureauonderzoek alleen niet vastgesteld worden. Verder onderzoek wordt noodzakelijk geacht, dit wordt toegelicht in het Programma van Maatregelen.

7. BIBLIOGRAFIE

- <https://www.geopunt.be/kaart>
- <https://www.cartesius.be/CartesiumPortal/>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/>
- <https://maps.nls.uk/ww1/trenches/>

- Borremans M., 2015, *Geologie van Vlaanderen*, Academie Press, Gent.
- De Bock, H. & De Meireleir M. 2016: Prospectieverslag van H. De Bock en M. De Meireleir 31. Periode van 23 maart 2015 tot 27 april 2016, p28.
- S.n., Bouwen door de eeuwen heen, 7n1, Provincie Oost-Vlaanderen, Arrondissement Sint-Niklaas, p. 76.
- Goeminne L., 1980, Structuur, kostprijs en terminologie van de staakmolen in de heerlijkheid Beveren in het begin van de 15de eeuw, in : *Het Land van Beveren* 23, p. 5-31.
- Van Gerven, R., 1966, De banmolens van de heer van Beveren te Kieldrecht, Verrebroek, Kallo, Haasdonk en Hulsterlo van 1365 tot 1373, in : *Het Land van Beveren* 9, p. 102-120.
- Van Ranst E. & Sys C. 2000, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1x20 000)*, onuitgegeven rapport.
- Van Roeyen J.-P. 1988, Temse (O.-Vl.), in: *Archeologie 1988/2*, pp. 143-144.
- Van Vaerenbergh J., 2010. *Register van terreinwerkzaamheden 2008*, onuitgegeven rapport.
- Verlaeckt K. 2001: Stroomafwaarts van Hamme: metaalvondsten uit de Bronstijd in het bekken van de Beneden-Schelde, in: *VOBOV-Info*, p. 16-28.

8. FIGURENLIJST

Figuur 1 Topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt, NGI)	6
Figuur 2 Detail van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt, NGI).....	7
Figuur 3 GRB-basiskaart met aanduiding van het plangebied en betrokken perceelnummers. (Bron: geopunt)	7
Figuur 4 Recente orthofoto met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)	8
Figuur 5 Zicht vanuit het noorden op het plangebied. (bron: google).....	9
Figuur 6 Uitsnede uit het ontwerpplan. (bron: opdrachtgever)	9
Figuur 7 Doorsnede van de weg. (bron: opdrachtgever)	10
Figuur 8 Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)	11
Figuur 9 Detail van het digitaal hoogtemodel met hoogteprofielen. (Bron: geopunt).....	12
Figuur 10 Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)	12
Figuur 11 Tertiair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt).....	13
Figuur 12 Quartair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)	14
Figuur 13 Uitleg type 1 Quartair geologische kaart. (Bron: geopunt)	15
Figuur 14 Bodemkaart met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt).....	16
Figuur 15 Ferrariskaart (1777) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)	19
Figuur 16 Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt).....	20
Figuur 17 Kaart Vandermaelen (1846-1854) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt).....	20
Figuur 18 Popp-kaart (1842-1879) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)	21
Figuur 19 Orthofoto uit 1971. (Bron: geopunt)	21
Figuur 20 Orthofoto uit 1979-1990. (Bron: geopunt)	22
Figuur 21 Orthofoto uit 2000-2003. (bron: geopunt).....	22
Figuur 22 CAI (Centraal Archeologische Inventaris) op GRB-basiskaart. (Bron: CAI en geopunt)	25